

Prof. zw. dr hab. Natallia NIZHNEVA
Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania
w Białymstoku

Białystok, dn. 27.01.2016

**Ocena rozprawy doktorskiej mgra Jerzego Kausa
pt. „Conflict and its resolution: the case verbal communication”,
("Konflikt werbalny oraz metody jego rozwiązania na przykładzie
komunikacji werbalnej"), wykonanej pod kierunkiem naukowym
prof. zw. dr hab. Stanisława Puppla.**

Konflikt, jako realność życia - jest obiektem badań wielu nauk: psychologii, filozofii, jurysprudencji, socjologii, pedagogiki. Dla językoznawcy ciekawym jest werbalna specyfika konfliktu - jako przejaw współzależności różnych zewnętrznych czynników, a jednym z najważniejszych zadań jest ustalenie negatywnej denotatywnej przestrzeni słownej komunikacji i czynników warunkujących kielkowanie, rozwój i zakończenie konfliktu. Konfliktogenna komunikacja wnosi dysharmonię do rozmowy komunikantów, niszczy zrozumienie, wywołuje negatywne emocjonalne i psychologiczne stany partnerów komunikacji. Rozwiązanie takiego problemu możliwe jest przy znalezieniu środków i sposobów, wykorzystywanych komunikantami w celu zabezpieczenia lub niszczenia harmonijnej komunikacji. Z powyższego wynika, że konfliktogenne problemy porozumiewania się celowym jest poddać praktycznemu, pragmatycznemu, systemowemu badaniu.

W związku z tym, pragnę stwierdzić, iż recenzowane dysertacyjne badanie przedstawia się nadzwyczaj aktualnym, perspektywicznym i może służyć w charakterze podręcznej książki przy badaniu konfliktogenego aspektu porozumiewania się i międzyludzkiego współdziałania. Autor rozprawy robi to w sposób znakomity, gdyż jest to ten rzadki przypadek, kiedy wysoka teoria organicznie przeplata się ze współczesnymi zadaniami praktyki. Cechuje ją wszechstronność, jeśli chodzi o materiał oraz daje uniwersalne wartości dla przyszłych badaczy.

Ważność przedłożonego do dyskusji problemu określa się tym, iż przyczyny i warunki konfliktowego i harmonicznego socjalno-komunikatywnego współdziałania

pozostają na dzień dzisiejszy bezwzględnie aktualnymi.

Przedstawiony problem występuje - jako refleksja autorska, uświadomienie, konstatacja konieczności sprecyzowania poszczególnych składowych istniejącego naukowego paradygmatu konfliktu w wyniku nowych faktów, związków, potrzeb praktyki, a także w pełni uzasadnionych zadań istniejących teorii i metodologicznych strategii.

W badaniu werbalnego konfliktu przyjęto podejście kompleksowe, określono w charakterze priorytetowych aspekt lingwo-kognitywny, psycholingwistyczny i lingwo-kulturowy, które charakteryzują wiodące kierunki współczesnej lingwistyki.

Postawiona hipoteza odpowiada podstawowym wymaganiom metodologicznym: logicznej prostocie i niesprzeczności językowej, prawdopodobieństwu, szerokości zastosowania, konceptualności, nowości naukowej i weryfikacji.

Wykonana przez autora analityczny przegląd piśmiennictwa zasługuje na uznanie. Doktorant zgodnie z głoszonym podejściem zbadał i9 krytycznie przeanalizował znane osiągnięcia i pozycje innych autorów badanego problemu. Dlatego z pełnym przekonaniem można twierdzić, iż opracowanie tematu autor przeprowadził na bogatym materiale źródłowym. Demonstruje autor także szeroką erudycję i doskonale władanie piśmiennictwem z badanej problematyki.

Struktura pracy jest jednym z poziomów odzwierciedlenia autorskiej koncepcji, przy pomocy środków realizacji, współzależnych elementów treści, określa się zadaniem odbicia wewnętrznej logiki rozwoju badania.

Dysertacja zawiera **cztery rozdziały**, zbudowane na zasadach harmonii – jedności, jednolitości, zgodności i proporcji.

I tak, jedność przejawia się w badaniu różnych aspektów: aspektów komunikacji i konfliktu, werbalnych i niewerbalnych aspektów konfliktu, metod rozwiązania konfliktu, które podporządkowane są jednemu ogólnemu tematowi.

Całość tekstu pracy związana jest z napełnieniem i zakończeniem określenia terminologicznego aparatu badania. Konsekwentnie, logicznie i doskonale rozpatrywane są kluczowe pojęcia, są przeprowadzane różne podejścia do ich klasyfikacji i dawane precyzyjne i pełne ich określenia. Autor profesjonalnie buduje model konfliktu i sposoby jego rozwiązania. Przy tym treść, specyfika, osobliwości i jej struktura elementów dokładnie i konkretnie są przedstawione.

Zgodność tekstu rozprawy określa się prawdziwością wyników, otrzymanych przedstawicielami współczesnych kierunków, podejść, koncepcji z uwzględnieniem poglądów i pozycji poprzednich badaczy. O tym świadczy analiza prac, napisanych w latach 60 – 70-tych ubiegłego wieku w różnych krajach świata. Jest to ważna wartość

pracy.

Proporcjonalność tekstu rozprawy uwarunkowana jest profesjonalnie określonym miejscem każdego strukturalnego elementu.

Wnioski i rekomendacje sformułowane w dysertacji, są teoretycznie i eksperymentalnie udowodnione i wiarygodne, co zabezpiecza baza teoretyczna pracy, sformułowana na podstawie analizy prac naukowych, wraz z konsekwentnym stosowaniem kompleksu metod badawczych. Wystarczy wspomnieć ten obszerny naukowy pakiet materiałów, przedstawiający krok po kroku, etap za etapem otrzymane wyniki: 12 tablic, 90 diagramów, schematów, tablic, przykładów.

Autorska koncepcja przedstawienia problemu badawczego udowodniona jest metodologicznie, uargumentowana z pozycji wyników poszukiwań naukowych; potwierdzona wykorzystaniem różnych metod badawczych. Metodologia dysertacyjnego badania opiera się na związek całościowego, systemowego i strukturalnego podejścia. Pozwoliło to autorowi porównywać, różnicować podejścia, klasyfikacje, określania kluczowych, pojęć, terminów.

Metodologiczną podstawę badania stanowiły:

- konceptualne założenia konfliktologii: struktura, prawidłowości powstania, rozwoju i zakończenia konfliktów, a także sposoby kierowania nimi;
- teoria werbalnej komunikacji (aktów mowy): podstawowymi jednostkami komunikacji ludzkiej są nie pojedyncze słowa lub zdania, a wieloplanowe po swej strukturze działania werbalne, które występują w charakterze nosicieli określonych zadań komunikatywnych i skierowane są na osiągnięcie określonych efektów. Przedmiotem opisu są środki językowe, służące wydobyciu komunikatywnych celów i funkcji, a także warunki komunikacji.

Strategicznym punktem wyjścia autora w **pierwszym rozdziale** jest próba wyjaśnienia podstawowych etapów współdziałania w procesie komunikowania się. Autor przeprowadził drobiazgową i jednocześnie, z sukcesem pracę, związaną z badaniem: treści, typów rozmowy; maksymy H. P. Grice i D. Leecha, komunikatywnych obowiązków wobec adresata; istoty, klasyfikacji, źródeł konfliktu. Autor drobiazgowo rozpatruje takie pojęcia jak rozmowa i dyskusja; bipolarność komunikacji (zaproponowaną przez profesora Puppla, 2012); typy komunikatorów; zespoły komunikatorów; arena komunikacji. Każde pojęcie wystarczająco i konkretnie jest określone. Dlatego z pełną odpowiedzialnością można mówić o poprawnym władaniu i trafnym wykorzystaniu aparatu terminologicznego.

Zaletą pracy jest skrupulatna analiza ustalonych i wyraźnie określonych werbalnych i niewerbalnych aspektów konfliktu, wykonanych w **rozdziale drugim**. Autor w pełni

sprawiedliwie określa aparat terminologiczny i rozpatruje aspekty psychologiczne konfliktu, specyfikę agresywnego zachowania, werbalnej agresji, podstawowe etapy konfliktu. Analizowane są istotne określenia konfliktu. Wydobywana jest treść pojęcia „*negatywna przestrzeń komunikacji*”. Nie wywołuje sprzeciwu rozpatrzenie i opis werbalnych, niewerbalnych i fizycznych parametrów konfliktu; niewerbalnego języka, wykorzystywanego w czasie konfliktu.

Wyjątkowo ważne znaczenie w planie teoretycznym i praktycznym mają wyniki badania, przedstawione w **rozdziale trzecim**, poświęconej rozpatrzeniu metod rozwiązania konfliktu. Metodologicznie słusznym jest rozpatrzenie i określenie takich pojęć jak „*kierowanie konfliktami*” i „*rozwiązanie konfliktów*”. Dokładnie są rozpatrywane style i techniki negocjacji.

Bezwzględnie ważnymi i perspektywicznymi są wyniki badania, przedstawione w **rozdziale czwartym**. Napisana jest dobrym językiem naukowym, wyróżnia się dokładnością wniosków, konsekwentnym wykorzystaniem koncepcji teoretycznych przy interpretacji otrzymanych wyników w tym rozdziale. Praktycznie nie występują błędy drukarskie.

Analizując rozprawę całościowo, wykorzystywanie metod badawczych, teoretyczno-metodologicznej podstawy pracy, osobistego wkładu doktoranta, aprobacji wyników badania świadczą o tym, iż autor posiadał dość wysoki poziom kwalifikacji naukowych, które pozwoliły mu z powodzeniem rozwiązać zadania badawcze.

Pomyłek w postawieniu hipotez, logiczności wniosków, stosowanych metod opracowania i statystyki nie znaleziono. Osiągnięto dobrą dokładność obliczeń, dzięki profesjonalnie stosowanym są metodom analizy matematycznej. Sprawiedliwie i zasadnie autor rozpatruje konflikt na poziomie socjalnym i międzykulturowym. Wydaje się, że wskazanym byłoby bardziej szczegółowe rozpatrzenie konfliktu na poziomie gender.

Jednak wskazane życzenia nie obniżają ogólnej wartości rozprawy, nie wpływają także na główne teoretyczne i praktyczne wyniki dysertacji. Uwagi mają charakter dyskusyjny i życzeniowy.

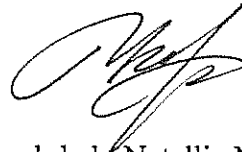
Wyniki badań mogą być podstawą programu treningów psychologicznych do porozumiewania się i konstruktywnych rozwiązań konfliktów, a także pozwalają opracować system przedsięwzięć przy unikaniu konfliktów na etapie sytuacji przed-konfliktowych. Zaproponowane metody mogą być wykorzystane przy opracowaniu zaleceń dla unikania i rozwiązywania konfliktów na poziomie werbalnym.

Konkluzja końcowa.

Według celów, zadań i treści badania, wykorzystywanym podstawom

metodologicznym i otrzymanymi wynikami dysertacja spełnia wszystkie wymogi ustawy, stawiane rozprawom doktorskim. Może ona być przedstawiona do publicznej obrony bez poprawek. Wobec powyższego, wnoszę o dopuszczenie autora dysertacji do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

I na koniec pewna refleksja historyczna. Światowej sławy fizjolog W. Parin (1903-1971) swego czasu powiedział, że *nauka oddycha tylko jednym powietrzem – tlenem faktów, a nowe metody badawcze – to są te drzewa, które filtrują jej atmosferę od dwutlenku węgla niedokładnych wniosków i napelniają ją tlenem po raz pierwszy odkrytymi, unaocznionymi i zrozumiałymi zjawiskami*. Z wielką satysfakcją mogę powiedzieć, że właśnie taki wkład do nauki ma niniejsza dysertacja.

(Prof. zw. dr hab. Natallia NIZHNEVA)